

Н.О. Власова, канд. екон. наук, проф. (ХДУХТ, Харків)

П.В. Смірнова, канд. екон. наук, доц. (ХДУХТ, Харків)

СТАН ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ НАРОДНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ ТА ГАЛУЗІ ТОРГІВЛІ

На сучасному етапі розвитку національної економіки важливе значення має ефективне функціонування підприємств, котре значною мірою залежить від рівня показників платоспроможності та ліквідності. Позитивні значення цих показників є підґрунтям для нормального функціонування підприємств і поступового зростання їх економічного потенціалу. Тому саме зараз, у час підвищення процесів глобалізації в економіці та функціонування суб'єктів господарювання в умовах жорсткої конкуренції на ринку, забезпечення економічної стійкості підприємств є одним із пріоритетних завдань.

Сучасний етап розвитку економіки характеризується наявністю значної кількості чинників, які негативно впливають на функціонування підприємств, основні з них: світова фінансова криза, діяльність податкового та регуляторного законодавства, інфляційні процеси, падіння рівня виробництва, зростання безробіття. Дія цих чинників негативно впливає на економічну діяльність підприємства, що в результаті може призвести до втрати підприємством фінансової стійкості, а можливо, й до банкрутства.

Не торкаючись на цьому етапі методичних проблем оцінки платоспроможності та ліквідності підприємств, зупинимося лише на найпоширеніших показниках для того, щоб скласти уявлення про стан цих характеристик підприємств у цілому в усіх галузях економіки України і, зокрема в галузі торгівлі. Для об'єктивності дослідження нами було взято до розгляду період 2000–2010 рр. Як джерело інформації було використано дані Держкомстату.

Проблеми неплатоспроможності більшої частини підприємств торгівлі у 2000 році підтверджуються перевагою поточних зобов'язань над оборотними активами, що свідчить про відтік перших у формуванні необоротних активів. Власний оборотний капітал відсутній, значення коефіцієнта загальної ліквідності менше 1,0. Більше третини всіх підприємств торгівлі були збитковими.

Що стосується підприємств усіх галузей народного господарства України, то, починаючи з 2000 року, ми спостерігаємо деякі позитивні тенденції. Але, не дивлячись на зниження чисельності збиткових підприємств до 2005 року, позитивні значення власного

оборотного капіталу як в усіх галузях народного господарства, так і в торговельній галузі, становище залишається достатньо нестабільним і таким, що вимагає кардинальних рішень.

Немає сумніву, що, починаючи з кінця 2008 року, для української економіки настав період достатньо глибокої економічної кризи, у зв'язку з цим ситуація загострюється. Коефіцієнт загальної ліквідності дуже низький і немає чітких позитивних тенденцій. Результатом такої ситуації стало значне зростання кількості підприємств-банкрутів. Подібна негативна тенденція зберігається й у 2009–2010 роках та характерна як для підприємств усіх галузей народного господарства, так і для торговельної галузі в цілому. Проте слід відзначити, що в цей же період власний оборотний капітал торговельних підприємств як і власний оборотний капітал у всіх галузях народного господарства України, мав тенденцію до збільшення. Очевидно, його величина значно менша в підприємствах торгівлі. Зазначимо, що структура капіталу залежить від багатьох чинників, зокрема від галузевої належності підприємства. Так, для підприємств торгівлі (діяльність яких характеризується високою оборотністю активів, стабільним попитом на продукцію, низьким рівнем постійних витрат), порівняно з іншими галузями, характерна менша питома вага власного капіталу в капіталі, за якою вони здатні зберігати достатньо високу фінансову стійкість (за інших рівних умов). Виходячи з цього, на наш погляд, ситуація, що склалася в посткризовий період у торговельній галузі об'єктивно краща, ніж у всіх галузях народного господарства.

Негативні наслідки інфляції, зростання курсу валют та відсоткових ставок на позиковий капітал, що виникли в період 2008–2010 років загострили до крайності проблему платоспроможності та поставили на порядок денний питання про передумови масового банкрутства вітчизняних підприємств. Природно, що це становище зумовлено цілим комплексом найбільш різноманітних причин об'єктивного та суб'єктивного характеру. Однією з таких причин, на нашу думку, є певною мірою новизна проблем та їх слабе теоретичне вивчення і, як наслідок, не завжди правильна реалізація в практичній діяльності підприємств.

Таким чином, проведений аналіз дозволив стверджувати, що після значних фінансових потрясінь 2008–2009 рр. з'явилися перші ознаки відновлення вітчизняної економіки, а разом із цим намітилися позитивні тенденції, у першу чергу, на підприємствах торгівлі щодо переходу їх від стратегій виживання до стратегій зростання й подальшого розвитку.